

УДК 272/273

DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.3.8>

Андрухів Іван Арсенович,

*аспірант кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
orcid.org/0000-0001-8701-5819
andrukhiv.gon1993@gmail.com*

ЄВХАРИСТИЙНИЙ КУЛЬТ ЯК ОСНОВА ПАСТИРСЬКОГО СЛУЖІННЯ ГРИГОРІЯ ХОМИШИНА: ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС

У цьому дослідженні аргументовано представлено віхи архиєрейського служіння єпископа Станіславівського Греко-Католицької церкви блаженного священномученика Григорія Хомишина та його пастирська наука про євхаристійний культ. Зокрема, робота зосереджена власне на аналізі самої ролі та значення Таїнства Пресвятої Євхаристії у пастирській діяльності єпископа Григорія Хомишина. Окрім того, проаналізовано історичний контекст його служіння, акцентуючи увагу на впливі євхаристійного культу на розвиток релігійного життя в Галичині на початку ХХ ст. Особливу увагу приділено вивченню проповідей, пастирських листів та інших документів владики Григорія Хомишина, що свідчать про його прагнення піднести значення євхаристії в житті вірних до найдосконалішого рівня.

Аналізується також вплив євхаристійної побожності на формування духовного клімату в регіоні та її роль у зміцненні моральних і релігійних цінностей серед духовенства та мирян. Дослідження ґрунтується на широкому спектрі історичних джерел і покликане зробити неабиякий внесок у глибше розуміння важливості євхаристії в українській церковній традиції та пастирському служінні. Описано форми євхаристійного культу, які пропагував Григорій Хомишин на своїй канонічній території та поза її межами.

Доведено, що під час перебування на кафедрі єпископа Станіславівського Григорія Хомишина євхаристійний культ зазнав чималого розвитку в контексті виконання релігійних обрядів та пропагування християнської віри. Дана наукова розвідка вкотре підтверджує, що науково-богословська діяльність владики Григорія Хомишина потребує більш ширшого зацікавлення серед вітчизняних та зарубіжних дослідників у галузі історії Церкви, богослов'я та релігієзнавства.

Ключові слова: єпископ Григорій Хомишин, Станіславівська єпархія, Греко-Католицька церква, євхаристійний культ, служіння.

Andrukhiv Ivan,

*Postgraduate Student at the Department of World History and Religious Studies,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National
Pedagogical University
orcid.org/0000-0001-8701-5819
andrukhiv.gon1993@gmail.com*

EUCCHARISTIC CULT AS THE BASIS OF PASTORAL SERVANTS GRIGORY KHOMYSHYN: HISTORICAL DISCOURSE

In this study, the episcopal service of the bishop of the Stanislaviv Greek Catholic Church, the blessed hieromartyr Grigory Khomyshyn, and his pastoral science about the Eucharistic cult are presented in an argumentative manner. In particular, the work is focused on the analysis of the very role and meaning of the Sacrament of the Holy Eucharist in the pastoral activity of Bishop Hryhori Khomyshyn. In addition, the historical context of his ministry is analyzed,

focusing on the influence of the Eucharistic cult on the development of religious life in Galicia at the beginning of the 20th century. Special attention is paid to the study of the sermons, pastoral letters and other documents of Bishop Hryhori Khomyshyn, which testify to his desire to raise the importance of the Eucharist in the lives of the faithful to the most perfect level.

The influence of Eucharistic piety on the formation of the spiritual climate in the region and its role in strengthening moral and religious values among the clergy and laity are also analyzed. The study is based on a wide range of historical sources and is intended to make a significant contribution to a deeper understanding of the importance of the Eucharist in the Ukrainian church tradition and pastoral ministry. The forms of the Eucharistic cult promoted by Hryhoriy Khomyshyn in his canonical territory and beyond are described.

The fact has been proven that during the tenure of Bishop Hryhoriy Khomyshyn of Stanislavivsky, the Eucharistic cult underwent considerable development in the context of the performance of religious rites and the promotion of the Christian faith. This scientific investigation once again confirms that the scientific and theological activity of Bishop Hryhoriy Khomyshyn needs wider interest among domestic and foreign researchers in the field of Church history, theology and religious studies.

Key words: Bishop Hryhoriy Khomyshyn, Stanislaviv Diocese, Greek Catholic Church, Eucharistic Cult, service.

Культ Пресвятої євхаристії є одним із найзагадковіших містерій Церкви Христової. На Таємній Вечері, у ту ж ніч, коли Його зрадили, Спаситель Ісус Христос встановив Євхаристійну Жертву Свого Тіла і Крові. Це Він зробив, щоб увіковічнити жертву хреста протягом віків, аж доки Він не прийде знову, і так до доручає Своїй улюбленій Нареченій, Церкві, пам'ять про Його смерть і воскресіння: «таїнство любові», «знак єдності», «зв'язок милосердя», «пасхальний бенкет», «трапеза Господня» тощо (Катехизм Католицької церкви, 2002, п. 1323). Євхаристія є святим «джерелом і вершиною християнського життя». Євхаристія є дієвим знаком і найвищою причиною того сопричастя в божественному житті та тієї єдності Божого народу, завдяки якій утримується Церква (Катехизм Католицької Церкви, 2002, п. 1324–1325).

Саме тому багато богословів усіх часів досліджували, описували та намагалися найповніше зрозуміти та розкрити богословський сенс, усі елементи таїнства Пресвятої євхаристії. Проблема висвітлення історії почитання Євхаристії є поширеною темою в історіографії, у тому числі це відображено в творах самого Г. Хомишина та дослідженнях таких авторів, як С. Кияк, О. Єгрешій, П. Сабат, а також Ю. Квич, яка досліджувала дану проблему в контексті власної магістерської роботи та ін.

Богословські роздуми над Пресвятою Євхаристією були актуальні для свого часу, та активно доповнювались, розкриваючи багату богословську глибину цього таїнства, протягом усієї християнської історії. Від ранніх Отців Церкви до сучасних богословів таїнство Євхаристії досліджувалося та тлумачилося по-різному, що

відображає невичерпність та глибину, а також богословську складність, тобто людині складно до кінця зрозуміти Христове Таїнство Євхаристії. Воно залишається глибокою таємницею в кожному християнському серці. Саме тому верховенство Церкви та богослови всіх часів мали за мету спростити та пояснити людям це таїнство «Християнського Втаємничення» (Катехизм Католицької церкви, 2002, п. 1244, 1285, 1321). Згідно з Катехизмом УГКЦ, «Святе таїнство Євхаристії – це третє з Таїнств християнського втаємничення, у якому новоохрещений, що народився у Христі й сповнився Святим Духом, причащається Тіла і Крові Христа на святій євхаристійній Трапезі. До таїнства Євхаристії приступаємо протягом усього життя, адже через нього ми постійно зростаємо в благодаті богосинівства, яку прийняли в Хрещенні та Миропомазанні...» (Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 2011, п. 431).

Кожен єпископ, пишучи свої богословські роздуми над темою Євхаристії, намагався зробити це таїнство простішим для розуміння звичайного народу та заохотити вірних до найчастішої єдності із Христом у цьому таїнстві. Одним із багатьох єпископів Української Греко-Католицької церкви, які мали за мету «Все для Євхаристійного Ісуса» (Квач, 2022, с. 36), був єпископ Григорій Хомишин. Його великим бажанням було «Оживити наш народ життям духовним, прищепити любов до наслідування та пошани Євхаристійного культу» (Хомишин, 2017, с. 77).

Пастирське служіння єпископа Хомишина припало на нелегкий час, а саме час австрійського, польського, радянського панування (Єгрешій, 2006), проте попри всі негаразди «від

самого священницького рукоположення, а особливо ставши єпископом, владика Хомишин непохитно йшов дорогою Розп'ятого і Воскреслого Христа. Незважаючи на численні переслідування та, здавалося, нездоланні випробування, він вів своїх священників і вірних через величезну і занедбану духовну ниву, густо порослою терном і бур'янами, до Царства Божого (Пастирський лист Григорія Хомишина, Єпископа Станіславівського до духовенства і Вірних Станіславівської Епархії про грозу духовної руїни, 1933, с. 21). Його непохитна віра та стійкість перед лицем труднощів освілювали шлях для багатьох, демонструючи силу духовного лідерства та силу непохитної відданості» (Хомишин, 2016, с. 11).

Владика Хомишин володів унікальним Божим даром: здатністю випереджати свій час на кілька десятиліть. Його ініціативи та реформи в єпархії були надзвичайно новаторськими, охоплюючи формування духовенства та чернецтва, розвиток освіти, парафіяльних місій, благодійну діяльність, прийняття нового календаря та розвиток преси та видавництва. Окрім того, він відіграв ключову роль в українізації духовно-релігійного життя та задумав створення Української держави на католицьких принципах. Зважаючи на ці далекоглядні досягнення, його, безсумнівно, можна вважати першим і, мабуть, єдиним європейським інтегратором своєї епохи в УГКЦ у I пол. XX ст. (Хомишин, 2016, с. 14).

На зеніті нового історичного часу (поч. XX ст.) для України єпископ Греко-Католицької церкви Григорій Хомишин мав на меті зберегти єдність духа українського народу в союзі любові, звертаючись до свого стада з різними посланнями. Розумів потребу євхаристійної обнови, тому писав ґрунтовні праці, присвячені цій темі. На початку дослідження варто зазначити, що Станіславівський єпископ Григорій Хомишин був прихильником західної традиції розвитку культово-обрядових практик серед греко-католиків та одним з яскравих представників окцидентальної греко-католицької ідентифікаційної групи (Квач, 2022, с. 34).

Прикарпатський дослідник церковної історії Руслан Делятинський зазначає, що «діяльність владика Хомишина на посаді Станіславівського єпископа випала на нелегкі суспільно-політичні часи, де сильно зростав

авторитет різних політичних угруповань, які формувалися головно з інтелігенції і часто ставилися до Греко-Католицької церкви з критикою. Окрім того, у єпархії поширювався вплив радикальних, москофільських та народовських течій» (Делятинський, 2017, с. 71).

Численні богословські праці єпископа, пастирські послання, місіонерські студії свідчили про католицизм його духовності, яка була тісно переплетена з українською історичною духовно-літургійною традицією, що знаходило свій вияв, зокрема, у різноманітних богослужіннях і практиках, які були і нині залишаються в УГКЦ великим посередником благодаті й освячення душ. Владика Григорій за кожної нагоди заохочував як духовенство, так і всіх вірних до різноманітних набоженств, які мають на меті освятити їхні душі, оживити їхнє духовне життя, наприклад до Серця Христового, Пресвятої Євхаристії, Матері Божої, святих і т. д. (Кияк, 2017, с. 104).

Єпископ Хомишин був відданим поборником набожності до Пресвятого Серця Христового, часто обговорюючи Євхаристію через призму Серця Христового через глибокий зв'язок між ними. Він часто наголошував, що Пресвяте Серце символізує величезну любов і жертву Христа, які найглибше переживаються в Євхаристії. Ця перспектива не лише поглибила духовне розуміння вірних, а й підкреслила трансформуючу силу Христової любові, присутньої в таїнстві: «...Єдність ця полягає у тому, що Євхаристія є винаходом Найсвятішого Серця, яке є в Причасті, бо де є цілий Христос, там є і його Серце і саме з нього виходить ця Тайна любові...» (Квач, 2022, с. 38).

Богослов'я євхаристійного культу займало чималу роль у життєдіяльності єпископа Хомишина. У 1910 р. владика видав «Пастирський лист про часте і щоденне святе Причастя», а у 1912 р. видав рукопис «Про Найсвятішу Євхаристію» (Квач, 2022, с. 40). Існує також серед його записів наука до неодружених священників, виголошена під час реколекцій 1930 р. Також у своїй «Парафіяльній місії» 1934 р., яка складається з трьох частин, владика присвятив одну частину Пресвятій Євхаристії, особливо наголошуючи про реальну присутність Христа у Святому Причасті. Часто Григорій Хомишин підкреслював, що в Причасті перебуває вже воскреслий у славі Христос,

але Євхаристія є образом цілого Ісусового життя, де представляються нам всі моменти, події та обставини Його часу перебування на землі (Пастирський лист Григорія Хомишина, Єпископа Станиславівського до духовенства і Вірних Станиславівської єпархії про грозу духовної руїни, 1933, с. 21). У посланні «Про часте і щоденне св. Причастя», яке владика написав на основі декрету св. Отця папи Пія Х, кир Григорій пише про вимоги щодо можливості часто і навіть щоденно приймати Св. Причастя і зобов'язує свою єпархію ці постанови виконувати (Квач, 2022, с. 40–41).

Єпископ признавав, що неможливо тільки в словах описати, що таке Євхаристія, тому, пишучи послання, казав, що дає лиш думки, а решту залишає читаючим, бо навіть і ангели не можуть збагнути всю невичерпність цієї Таїни (Хомишин, 2017, с. 72).

На Святій Місії у проповіді «Найсвятіша Євхаристія» владика Григорій Хомишин пише: «Ісус Христос відкупив нас від гріха і залишається нашим найщирішим благодійником, другом і Спасителем. Його доброта і любов були очевидними під час Його життя на землі і продовжуються після Його вознесіння на небо. Незважаючи на те що Він вознісся, Ісус не залишив нас сиротами. Він присутній серед нас у Пресвятій Євхаристії, перебуває, як і на землі, і тепер царює прославлений на небі. У Євхаристії Ісус є нашим найкращим благодійником, вірним другом, мудрим провідником, учителем, розрадою, пристановищем, поживою, життям і спасінням» (Найсвятіша Євхаристія).

Пояснюючи матерію хліба і вина у Святій Євхаристії, єпископ пише: «Пресвята Євхаристія – це Тіло і Кров Ісуса Христа, об'явлені у вигляді хліба і вина. Що означає Тіло Христове, представлене як хліб? Це означає, що хоча ми бачимо і смакуємо хліб, він не є справжнім хлібом; це Тіло Христа, приховане під виглядом хліба. Подібним чином, що означає Кров Христа, представлена у вигляді вина? Хоча ми бачимо і пробуємо вино, це не справжнє вино; це Кров Христа, прихована під виглядом вина» (Найсвятіша Євхаристія).

Пресвята Євхаристія є фундаментальною правдою і головним догматом віри, у який необхідно вірити заради спасіння. Невіра у цю істину є тяжким гріхом, що ставить під загрозу спасіння. Ісус Христос, який є непомильним,

відкрив цю правду і встановив цю святу Тайну на Тайній Вечері зі Своїми апостолами та учнями. У цей глибокий момент Він проголосив над хлібом і вином: «Прийміть і споживайте, це є Моє Тіло; пийте, це є Моя Кров». Христос також уповноважив апостолів, їхніх учнів та наступників, а саме єпископів і священників, увічнити це перетворення хліба на Його Тіло, а вина – на Його Кров.

Ця віра підкреслює значення Євхаристії в християнському житті. Він символізує єдність віруючих із Христом і один з одним, сприяючи почуттю спільної віри та безперервності протягом століть. Влада, надана духовенству здійснювати це таїнство, гарантує, що вірні можуть постійно брати участь у цій божественній таємниці, зміцнюючи їхню віру та відданість вченню Христа (Найсвятіша Євхаристія).

У своєму посланні «Про Пресвяту Євхаристію» кир Григорій підкреслює Євхаристію як необхідну поживу для душі, необхідну на нашому життєвому шляху. Він стверджує, що єдиним притулком правдивого християнина має бути дім Божий і святиня, де можна як споглядати, так і приймати Євхаристійного Ісуса. Єпископ підкреслює, що Євхаристія є джерелом освячення, поживою для душ, місцем притулку й захисту, а також джерелом сили та перемоги. Це глибоке таїнство, за словами святого Григорія, не лише підтримує наше духовне життя, а й зміцнює нас проти викликів, з якими ми стикаємося, пропонуючи божественну святиню, та дає нам силу для досягнення духовних перемог (Хомишин, 2017, с. 30–31, 34).

Це послання було призначене не лише для вірних, а й для духовенства. Кир Григорій наполегливо нагадував своїм товаришам-священникам, щоб вони навчали значення цього Таїнства і використовували різні методи, щоб надихнути людей на справжнє шанування Христа у Євхаристії. У другому розділі він детально розповідає про природу Євхаристії, описуючи її як Таїнство, яке живиться Божою волею, Жертву та воскреслого Христа (Хомишин, 2017, с. 80). Найголовніший обов'язок християнина – мати живу і свідому віру в Євхаристійного Христа, а потім – вдячність і щирю любов. Нарешті, він наголошує на важливості пошани до євхаристійних дарів і критикує тих, хто змішує Причастя з місцевими забобонами, нехтуючи прийняттям Христа з чистим серцем і прощенням.

Він наголошує на пошані, яку слід виявляти до Євхаристійного Ісуса (Квач, 2022, с. 42).

Єпископ підкреслює основні елементи Євхаристії, наголошуючи на необхідності живої та усвідомленої віри, оскільки справжній і живий Христос присутній у Святому Причасті. Він підкреслює жертву, яку приніс Христос, перш за все для прославлення Отця, підкреслюючи, що все походить від єдиного Бога, Господаря життя і смерті. Ця жертва також має на меті забезпечити всі благодаті, необхідні для нашого спасіння та вічного благополуччя. Саме Втілення Сина Божого є свідченням Його незбагненої любові до людства, що виявляється у Його готовності стати для нас усім через хліб та вино. Христос у Своїй безмежній мудрості передбачив, що для кожної людини буде неможливо бути з Ним фізично, навіть якщо Він залишиться на землі в людській подобі. Таким чином, Він залишив нам Євхаристію, забезпечивши Свою постійну присутність і доступність для всіх віруючих (Хомишин, 2017, с. 75).

Владика Григорій наголошував, що у Пресвятій Євхаристії присутній увесь Ісус Христос, не тільки у Своїй божественній природі, але також у Своїй людській подобі. Ця глибока реальність досягається через всемогутню силу Бога. Через всемогутню Божу силу весь Ісус Христос присутній у кожній частині Євхаристії. Він повною мірою присутній у кожному шматку хліба і кожній краплі вина незалежно від їх видимого розміру (Квач, 2022, с. 47). Окрім того, воскресле тіло Христа, присутнє у Євхаристії, має властивості духовного тіла, яке необмежене фізичними обмеженнями. Подібно до того, як дух може пройти крізь бар'єри, як-от замкнені двері чи стіни, так само Тіло і Кров Христа можуть бути повністю присутніми навіть під найменшим виглядом хліба чи вина. Це демонструє, як Ісус Христос, божественний і воскреслий у Своїй людській природі, може повністю міститися у Євхаристії (Найсвятіша Євхаристія).

Владика підкреслив, що серцевиною Пресвятої Євхаристії є визнання особистості Христа, розуміння того, що Він утілює дружбу, любов і доброту, пропонуючи нам усе для нашого остаточного щастя. Кир Григорій часто наголошує, що Євхаристійний Ісус є нашим взірцем, і це символізує як земне життя Ісуса, так і Його нинішнє царювання на небі.

Учення владики Григорія заохочує нас дивитися на Євхаристію не лише як на таїнство, а й як на глибокі стосунки з Ісусом, який ділиться з нами своєю любов'ю та благодаттю. Беручи участь у Євхаристії, ми покликані наслідувати співчуття та безкорисливість Ісуса в нашому повсякденному житті, поєднуючи святу трапезу з нашою подорожжю до духовного наповнення та єдності з Христом. Ця перспектива заохочує нас жити так, щоб відображати щедрість і любов, які Ісус продемонстрував як під час Його перебування на землі, так і як наш вічний Цар на небі.

Як Ісус передав мудрість і знання протягом Свого життя, так і Причастя просвітлює нас своєю благодаттю і мудрістю. У минулому Він навчав за допомогою усних слів; тепер Він зцілює і підтримує нас через приховану благодать. Так само, як Ісус благословляв усіх під час Свого вознесіння, Він тепер благословляє нас на кожній Літургії та під час кожного Причастя (Найсвятіша Євхаристія).

Із цього погляду Євхаристія розкривається перед нами. Воно спонукає нас діяти і жити так, як Христос на землі, бо, приймаючи Євхаристію, ми змушені наслідувати Його. Водночас Євхаристія нас освячує, оскільки прославляє Христа. Приймаючи його, ми єднаємося з Богом як тілом, так і духом, приймаючи той досконалий образ і подобу, передбачені для нас від початку часів.

Таке розуміння Євхаристії надихає нас не тільки наслідувати приклад Христа, а й визнати змінну силу Його благодаті всередині нас. Це заклик активно жити нашою вірою, знаючи, що кожне Причастя зміцнює наш зв'язок із божественним і формує нас ближче до образу Христа. Цей священний союз живить наш духовний ріст і зміцнює нашу подорож до того, щоб стати відображенням Божої любові та благодаті у світі (Квач, 2022, с. 43).

Владика всіма зусиллями заохочував вірних до прийняття таїнства Причастя, акцентуючи увагу на тому, що Сам Ісус Христос наказав приймати своїм апостолам, а також усім послідовникам Себе у цій Найсвятішій Тайні (Квач, 2022, с. 47).

Чимало практичних порад щодо шанування культу Євхаристії можна знайти у пастирському навчання кир Григорія. Владика глибоко шанував Храм і весь літургійний процес, пов'язаний

зі створенням і уділенням цього Таїнства. Він уважав, що навіть найскромніша церква, якщо в ній містяться Святі Дари, є нашим найнадійнішим притулком і останнім місцем нашого бажання. Бачимо, що у навчанні владики Григорія присутність Святих Дарів перетворює будь-який храм на святиню Божої благодаті та притулку для всіх вірних. Наголошуючи на святості та центральному місці Євхаристії, єпископ заохотив вірних знаходити розраду та духовне наповнення в присутності Христа в Євхаристійній жертві (Квач, 2022, с. 44).

Владика писав: «Коли входиш до храму, де зберігається Пресвята Євхаристія, зосередься на кивот, той, що на вівтарі. Перехрестись повільно й благоговійно, не поспішно, як мух збиваючи, а глибоко вклонись і зроби земний поклон. При вході до церкви вірні часто хрестяться, кланяються навсбіч і цілують ікони, іноді навіть просту дощечку на тетраподі чи одвірок на вході в церкву, але часто не визнають присутнього Ісуса Христа у Святій Євхаристії» (Квач, 2022, с. 44).

Бачимо стурбованість єпископа тим, що зовнішні жести побожності іноді затьмарюють справжнє розуміння та почитання Євхаристії. Він закликав вірних зі справжньою побожністю визнавати і шанувати глибоку присутність Христа в Євхаристії (Найсвятіша Євхаристія).

Єпископ наголошує на важливості виявлення глибокої поваги та шани до Христа, присутнього в Євхаристії: «Коли відбувається обхід чи процесія з Пресвятими Тайнами, і ви не берете безпосередньої участі, а стоїте осторонь, не дивіться тупо, ніби бачите щось незнайоме. Замість цього вклоніться і віддайте честь Христу. Коли Пресвята Євхаристія виставляється в чаші або монстранції, вклякніть на обидва коліна. Так само, коли священник несе Євхаристію до хворого, виявляйте благоговіння, ставши на коліна» (Квач, 2022, с. 46).

Кир Григорій Хомишин писав: «Коли йдеш по церкві, рухайся тихо і благоговійно, а не як кінь, що стукає в стайні. Не плюй на церковну підлогу; якби ви були в домі великої людини, ви б не наважилися цього зробити. Церква – дім Всевишнього Господа, обитель Небесного Царя. У церкві поведься побожно: не оглядайся і не розмовляй. Церква не є ринком; це не місце для бездіяльного споглядання. Пам'ятайте про те, щоб особисто

з'єднатися з Ісусом у Пресвятій Євхаристії, будуючи стосунки та єдність із Ним так, ніби ви бачите Його особисто. Якби Ісус явився вам фізично, ви б упали до Його ніг, прославили б Його, подякували Йому, вибачилися і попросили б те, що вам потрібно. Ставтеся до Ісуса в Євхаристії так само: прославляйте Його, дякуйте Йому, просіть вибачення і просіть те, що вам потрібно. Говоріть із Ним, як зі своїм батьком, братом чи найкращим другом. Навіть якщо ви не бачите Його фізично або не чуєте Його слів, довіряйте, що Ісус задоволений вашою відданістю, чує вас і милостиво вислухає та винагородить вас Своїми благословеннями» (Квач, 2022, с. 44). У посланні до духовенства і вірних про Найсвятішу Євхаристію, владика Григорій писав: «Після Причастя найважливішою є перша хвилина, під час якої потрібно спрямувати свій погляд, думки та серце на щире подяку Богу. Господь запрошує нас приєднатися до цілого всесвіту, до всього неба з його святими та до всього створіння у прославі та звеличенні Ісуса Христа, який вирішив бути присутнім у вигляді хліба та вина. Важливо не тільки дякувати, але й висловлювати значні та значущі прохання, особливо щодо духовних справ, а також повсякденних і земних потреб. Після причастя Пресвятих Таїн перебували в стані молитви і прославляли Господа. Якщо немає можливості глибоко помолитися у цей момент, то принаймні прочитайте 15 «Отче наш» і «Радуйся, Маріє», щоб зберегти молитовну зосередженість» (Квач, 2022, с. 44).

Єпископ нарікав на значну занедбаність і запустіння щодо чистоти храму, особливо храмового начиння, зокрема священницького облачення (Найсвятіша Євхаристія). Він благав, щоб у церкві не було ні пилу, ні бруду, ні павутини. Він закликав людей не поводитися, як купці в храмі, порівнявши таку поведінку з поведінкою телят і коней. Він побажав, щоб церква була для кожного першим і найдорожчим домом, адже це святе місце. Він закликав вірних прославляти Христа, де б вони не були, хоча б лише на мить, чи то в полі, чи в саду, чи вдома, і звертати свій дух до Бога і вшановувати Ісуса в кивоті (Найсвятіша Євхаристія). Засуджував будь-які види шуму і балагану у церкві, продажу церковних речей, різні звичаї тощо. Він сам віддавав перевагу тиші,

знаходячи розраду в тому, щоб бути наодинці з Ісусом, і заохочував духовенство робити те саме: «Мовчання в присутності Євхаристійного Ісуса є найглибшим способом виявлення благоговіння та поклоніння». Отець Петро Мельничук¹ згадував, що «Татуньо» (молоді священники називали так владика за його благородне батьківське серце) дуже часто був в каплиці, де міг годинами клячатися перед Ісусом Євхаристійним і, бува, навіть не рухався (Мельничук, 1997, с. 238; Квач, 2022, с. 45).

Не можемо не виділити той факт, який зауважує Ю. Квач, що єпископ часто «звертався до всесесних душпастирів, щоб не переставали проповідувати науки про Найсвятішу Євхаристію, щоб уживали всіх можливих заходів, аби тільки заохотити серця людські до приймання Христа в Пресвятій Євхаристії. Казав, що зараз багато хто говорить про Таїнство Євхаристії, але способом незрозумілим, нечітким, що радше прикриває світло розуміння цього Таїнства і позбавляє можливості вірно Його осмислювати, ніж прояснює; говорять багато, уживаючи красномовних слів, але пустих слів, пропускаючи саму суть. Тіло і Кров Христові не тільки змивають гріхи, а головню підтримують нас і допомагають витривати у намаганнях жити праведно. Вірні через Причастя осягають сили Божої, щоб могли бороти пожадання і похоті. Кир Григорій каже, що є нерозумно стверджувати, що часто причащатися можна тільки після осягнення більшої святості, навпаки, ослаблена душа як лік приймає Євхаристію, щоб зростати в досконалості» (Квач, 2022, с. 46).

Він закликав шановних душпастирів наполегливо проповідувати вчення Пресвятої Євхаристії та робити все можливе, щоб надихнути вірних прийняти Христа у Пресвятій Євхаристії. Він зауважував, що хоча багато отців тлумачать Таїнство Євхаристії, їхні пояснення часто розпливчасті та незрозумілі, що радше затьмарює, ніж висвітлює справжній зміст цього Таїнства. Вони можуть використовувати красномовні слова, але пусті, пропускаючи саму суть. Тіло і Кров Христа не тільки очищають гріхи, але, що більш важливо, підтримують і зміцнюють людей у зусиллях жити праведно у Христі

Ісусі. Через Причастя віруючі отримують божественну силу для боротьби зі спокусами та бажаннями. Кир Григорій стверджує, що неправильно припускати, що часте Причастя може бути доступним для тих, хто досяг більшої святості; скоріше ослаблена душа повинна більше приймати Євхаристію як лік для сприяння духовному зростанню та духовному вдосконаленню. Пристрасть і похоть завдяки Євхаристії стають погамовані і контрольовані, і диявольську злість вгамовує саме Пресвята Євхаристія (Квач, 2022, с. 46).

Отже, початок ХХ ст. став особливим періодом в історії розвитку обрядово-літургійної ідентичності українського греко-католицизму, котра засвідчила поглиблення синтезу вселенських та помісно-національних засад у його культово-обрядовій парадигмі. Одним із найяскравіших представників українського греко-католицизму ХХ ст. є, безперечно, блаженний священномученик, єпископ Станіславський (Івано-Франківський) УГКЦ Григорій Хомишин (Кияк, 2017, с. 103).

Таким чином, дослідивши євхаристійний культ як основу пастирського служіння Григорія Хомишина, бачимо, що Пресвята Євхаристія займала ключове місце у пастирській праці блаженного владика Хомишина. Ще будучи отцем, а пізніше єпископом, намагався розповсюджувати культ Євхаристії серед простого люду, який мало знав про це велике таїнство Церкви. Серед численних праць, статей, проповідей, святих місій владика Хомишина знаходимо численні уривки про святу Євхаристію, як богословські дослідження, так і звичайні проповіді чи послання. Єпископ активно поширював культ Євхаристії, плекав живу віру в Євхаристійного Христа серед духовенства та народу. Його клич до своїх вірних був «Усе для Ісуса Євхаристійного», а бажанням владика було оживити народ життям духовним, прищепити любов до наслідування та пошани Євхаристійного культу. Протягом свого єпископату блаженний Григорій Хомишин поширював культ Євхаристії усіма силами та з великою побожністю, плекаючи та настановляючи вірних істин цього великого незбагненого таїнства Християнської втаємниченню.

¹ Греко-католицький священник, який був рукоположений владикою Григорієм Хомишином.

Список використаних джерел:

1. Делятинський Р. (2017). Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.). Івано-Франківськ. 390 с.
2. Єгрешій О. (2006). Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 168 с.
3. Катехизм Католицької Церкви (2002). Синод УГКЦ. Жовква: Місіонер, 772 с.
4. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха» (2011). Львів: Свічадо, 2011. 336 с.
5. Квач Ю. (2022). Євхаристія у вченні митрополита А. Шептицького та блаженного єпископа Г. Хомишина: Магістерська робота: (041 «Богослов'я»). Український католицький університет. Кафедра літургійних наук; наук. кер: доктор богослов'я, канд. філос. наук В. Рудейко. Львів: УКУ, 92 с.
6. Кияк С. (2017). Владика Григорій Хомишин і проблеми літургійної ідентичності українського греко-католицизму. Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія, (№ 10–11), С. 103–112.
7. Мельничук П. (1997). Владика Григорій Хомишин – патріот, місіонер, мученик. Львів.
8. Найсвятіша Євхаристія. Блаженний владика Григорій Хомишин «Парафіяльна місія». Сайт Священничого Братства Святого Священномученика Йосафата. URL: https://www.saintjosaphat.org/hkt/2015/6?tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Bnews%5D=1950&cHash=120f281770e4bd1882858793a8c71255 (дата звернення: 03.08.2024).
9. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станиславівського до духовенства і Вірних Станиславівської Єпархії про грозу духовної руйни (1933). Станиславів: Накладом Єпископського Ординаріату, 47 с.
10. Хомишин Г. (2016). Два Царства / ред. І. Пелехатий, В. Осадчий. Люблін РБ: Biblioteka Ucrainicum. 400 с.
11. Хомишин Г. (2017). Євхаристійний культ. Пастирські послання / упор. А. Черемський Харків ; Івано-Франківськ, 255 с.

References:

1. Deliatynskiy R. (2017). Stanyslavivska yeparkhiia Hreko-Katolytskoi Tserkvy v suspilnomu zhytti Halychyny (1885–1946 rr.) [The Stanislaviv eparchy of the Greek Catholic Church in the social life of Galicia (1885–1946)]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
2. Yehreshii O. (2006). Yepyskop Hryhorii Khomyshyn: portret relihiino-tserkovnoho i hromadsko-politychnoho diiacha [Bishop Hryhorii Khomyshyn: a portrait of a religious-ecclesiastical and public-political figure]. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria [in Ukrainian].
3. Katekhyzm Katolytskoi Tserkvy (2002) [Catechism of the Catholic Church]. Synod UHKTs. Zhovkva: Misioner [in Ukrainian].
4. Katekhyzm UHKTs «Khrystos – nasha Paskha» (2011) [Catechism of the UGCC «Christ is our Passover»]. Lviv: Svichado [in Ukrainian].
5. Kvach Yu. (2022). Yevkharystiia u vchenni mytropolitya A. Sheptytskoho ta blazhennoho yepyskopa H. Khomyshyna [Eucharist in the teachings of Metropolitan A. Sheptytskyi and Blessed Bishop H. Khomyshyn]. Lviv: UKU [in Ukrainian].
6. Kyiak S. (2017). Vladyka Hryhorii Khomyshyn i problemy liturhiinoi identychnosti ukrainskoho hreko-katolytsyzmu [Bishop Hryhorii Khomyshyn and the problems of liturgical identity of Ukrainian Greek Catholicism]. «Dobryi Pastyr» Vyp. 10–11, Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
7. Melnychuk P. (1997). Vladyka Hryhorii Khomyshyn – patriot, misioner, muchenyk [Bishop Hryhorii Khomyshyn – patriot, missionary, martyr]. Lviv [in Ukrainian].
8. Naisviatisha Yevkharystiia. Blazhennyi vladyka Hryhorii Khomyshyn «Parafialna misiia». Cait Sviashchenychoho Bratstva Sviatoho Sviashchennomuchenyka Yosafata [The Most Holy Eucharist. Blessed Bishop Hryhorii Khomyshyn «Parish Mission». Website of the Priestly Brotherhood of the Holy Holy Martyr Josaphat]. [in Ukrainian].
9. Pastyrskiy lyst Hryhorii Khomyshyna Epyskopa Stanyslavivskoho do dukhovenstva i Virnykh Stanyslavivskoi Eparkhii pro hrozu dukhovnoi ruiny (1933) [Pastoral letter of Grigory Khomyshyn, Bishop of Stanislaviv to the clergy and faithful of the Stanislaviv Diocese about the storm of spiritual ruin]. Stanyslaviv: Nakladom Epyskopskoho Ordynariatu [in Ukrainian].
10. Khomyshyn H. (2016). Dva Tsarstva [Two Kingdoms]. / red. Pelekhatyi I., Osadchyi V. Liublin RB: Biblioteka Ucrainicum [in Ukrainian].
11. Khomyshyn H. (2017). Yevkharystiinyi kult. Pastyrski poslannia [Eucharistic cult. Pastoral messages]. / upor. Cheremskiy A. Kharkiv-Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].